

LA VAGA DE LA CANADENCA

1919/2019

Ho organitza:

Ho organitza:

Generalitat de Catalunya
Departament de Treball,
Afers Socials i Famílies

En el centenari de la mobilització obrera que va aconseguir la jornada laboral de 8 hores

Hi ha esdeveniments que la memòria col·lectiva recorda com a moments de triomf i la vaga de La Canadenca n'és un. Obtindre la jornada de 8 hores va ser una gran fita en la lluita pels drets laborals de la classe obrera. Al cap de cent anys d'aquells fets, aquesta exposició vol ressaltar el paper de Catalunya en la consecució d'aquesta millora tan important en les condicions de treball.

La vaga es va iniciar a l'empresa Riegos y Fuerza del Ebro, que estava duent a terme el projecte d'electrificació de Catalunya. Va ser liderada pel Comitè de la Regional Catalana de la CNT i la van protagonitzar i guanyar obrers que treballaven en diferents indrets de Catalunya.

L'exposició està dividida en dos àmbits: el context, que inclou una referència a la lluita per les 8 hores, i la vaga en si.

Les imatges de fotoperiodistes i d'humoristes gràfics, a més de les reflexions de protagonistes dels fets, són els recursos que s'utilitzen a l'exposició per relatar visualment els esdeveniments, identificar alguns dels seus protagonistes i apropar-nos a l'època.

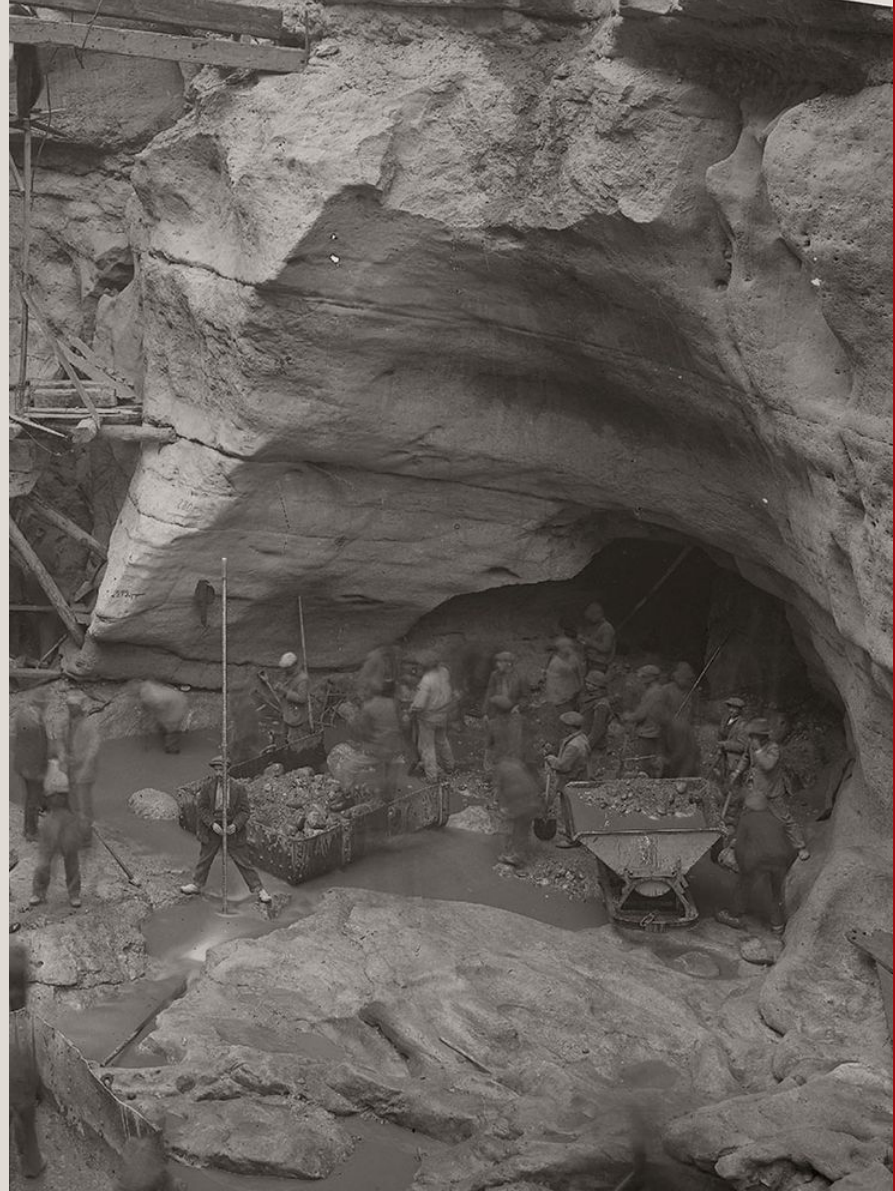
La jornada de 8 hores va suposar un abans i un després en un combat constant per millorar les condicions de treball, però la lluita sindical segueix avui en dia perquè cal consolidar drets laborals adquirits i continuar la lluita per conquerir-ne d'altres.

EL CONTEXT

Cal conèixer l'escenari en què es van produir els fets per entendre la mobilització obrera. L'empresa que va donar nom a la vaga, La Canadenca, va ser la primera multinacional que va operar a Catalunya. Desplegava la seva activitat en la producció, distribució i explotació de l'energia elèctrica, un sector econòmic clau per impulsar les transformacions econòmiques de la segona revolució industrial.

Les dues primeres dècades del segle xx van suposar un gran canvi per al moviment obrer: l'organització obrera atomitzada va donar pas a grans organitzacions sindicals, una de les quals, l'anarquista CNT, va liderar-ne la mobilització.

En el context polític català, la Mancomunitat de Catalunya, formada per la unió de les quatre diputacions, va esdevenir la primera institució pròpiament catalana de l'època contemporània, va fer un gran esforç per modernitzar el país i va lluitar per aconseguir l'aprovació del primer Estatut d'autonomia.

La Canadencia

La segona revolució industrial es va caracteritzar per l'ús de les noves fonts d'energia: el petroli i l'electricitat. A Catalunya, entre el 1897 i el 1913, es va produir un gran creixement de la indústria elèctrica. En aquell moment, fins i tot va aparèixer l'enllumenat elèctric, que va substituir el de gas, ja que la nova energia era més neta, segura i no produïa males olors.

La companyia que va revolucionar el panorama de les empreses elèctriques durant el segon decenni del segle xx fou la Barcelona Traction, Light and Power Company, Ltd., fundada per Frederick Stark Pearson el 12 de setembre de 1911 a Toronto, Canadà (per això era coneguda popularment com La Canadencia). L'empresa tenia accionistes canadencs, britànics i, des del 1914, belgues, i va ser la primera gran multinacional que es va implantar a Catalunya. Operava amb bancs de Londres (Canadian Bank of Commerce, Bank of Scotland i Bank of Edinburgh), però invertia els actius a Catalunya. El seu model de negoci tenia com a principal mercat Barcelona, on l'energia elèctrica s'usava en l'enllumenat, els tramvies i el ferrocarril, però també treballava a la resta de Catalunya. Va construir centrals hidroelèctriques al Segre i a la Noguera Pallaresa i va començar a bastir les grans xarxes que més tard acabarien subministrant electricitat a tot el territori català.

Carles Emili Montañès i Criquillón
(1878-1974)

Enginyer industrial català que va idear el sistema d'electrificació de Catalunya i va convèncer Pearson per dur-lo a terme. Va formar part de La Canadenca.

Mundo Gráfico, Barcelona, 1946.

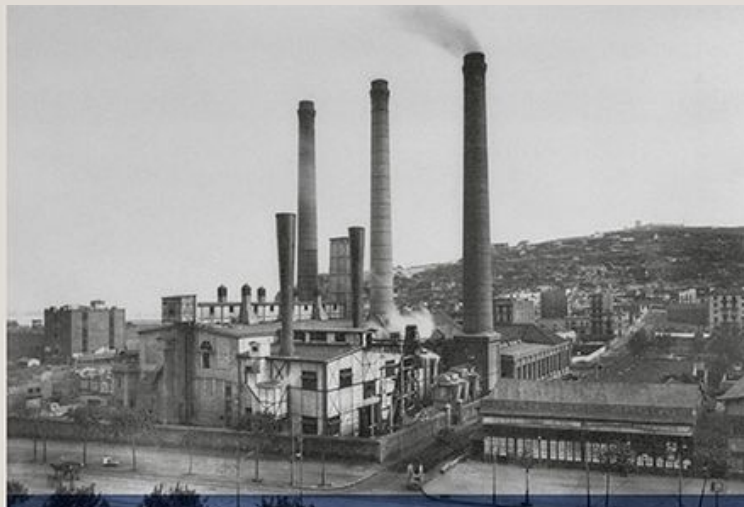

Frederick Stark Pearson
(1861-1915)

Enginyer nord-americà que va crear grans empreses elèctriques i de transport al continent americà. Va morir en el transatlàntic *Lusitania* quan va ser torpedinat per submarins alemanys de camí a Londres, on viatjava per cercar finançament per a la Barcelona Traction. La companyia havia entrat en crisi en iniciar-se la Primera Guerra Mundial.

Reproducció d'un retrat de Frederick Stark Pearson (1862-1915), FHE.

La Barcelona Traction, Light and Power Company, Ltd.

La central tèrmica del carrer de Mata va ser construïda l'any 1893. Adquirida per Riegos y Fuerza del Ebro, el 1925 produïa gairebé una tercera part de l'energia elèctrica espanyola i el 70% de la de Catalunya.

Foto: Arxiu de la FHE.

Visió satírica de Frederick Stark Pearson que s'adiu amb la idea que els sindicats van difondre de La Canadenca, una empresa estrangera que s'emportava els beneficis obtinguts al país.

L'Esquella de la Torratxa, 1910/1911.

Projecte de les construccions hidroelèctriques de Riegos y Fuerza del Ebro. General Plan of the Power Development (ca. 1912), FHE.

1. La instal·lació de Faló no es va construir perquè Riegos y Fuerza del Ebro no va poder adquirir la concessió d'aigües.
2. La central hidroelèctrica d'Altona (1914).
3. El canal de Seròs, construït per proveir d'aigua la central d'Altona (1912-1914).
4. La presa de Camarasa (1917-1920).
5. La central hidroelèctrica de Camarasa (1917-1920).
6. La presa de de Talarn (1914-1917).
7. La central hidroelèctrica de Tremp (1914-1917).
8. La fàbrica de ciment de la Pobla de Segur (1918-1920).

El sindicalisme

Catalunya, a començament del segle xx, tenia uns dos milions d'habitants. Eren temps d'intenses migracions del camp a la ciutat: un gran nombre de població procedent de les zones rurals de l'interior de Catalunya i també de València, d'Aragó i de Múrcia es va desplaçar cap a les ciutats on hi havia els centres fabrils.

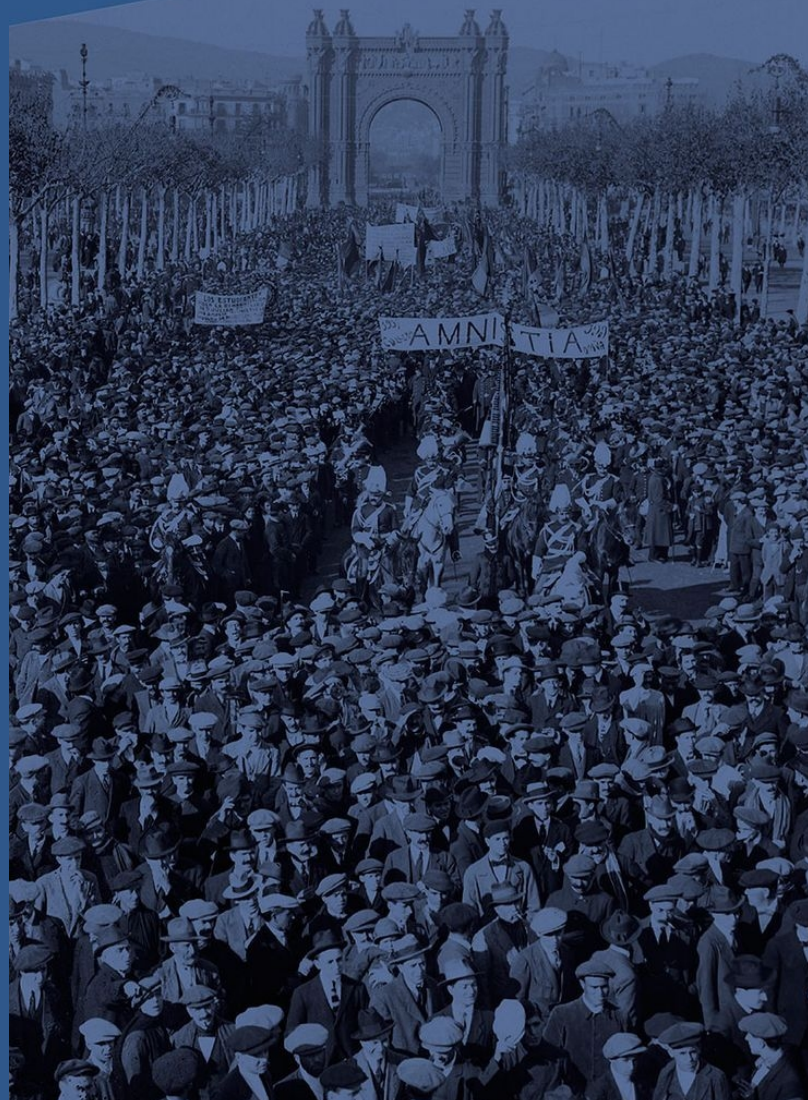
Les condicions de vida dels obrers es caracteritzaven pels salaris baixos, les llargues jornades laborals i les condicions insalubres a les fàbriques. En aquest context laboral, les dones i els infants constituïen la mà d'obra amb els sous més minsos.

Des de l'inici de la industrialització, els treballadors van lluitar per millorar la seva situació i per reduir la jornada laboral, primer a l'empresa, després en sindicats d'oficis i, finalment, a través de sindicats de classe: socialistes i anarquistes.

El 1910 es va crear la Confederació Nacional del Treball (CNT), d'ideologia anarcosindicalista, que va esdevenir aviat el sindicat majoritari. La Primera Guerra Mundial va provocar un augment del preu dels productes de primera necessitat i va empitjorar les condicions de vida de la classe obrera. Les tensions socials generades van desembocar en fets com la vaga general revolucionària del 1917 o la revolta de les dones del 1918.

Manifestació en favor de l'amnistia dels
empresonats per la vaga del 1917 (2/12/1917).

Josep Brangulí Soler, ANC.

Les condicions de treball

quest quadre il·lustra la duresa del treball infantil, que no es va regular fins al 1900.
produït de La mena obrera, de Joan Flanella Rodríguez (1982), 79-80.

El salari femení podia arribar a ser un 50% inferior al dels homes, i això convertí les dones en protagonistes del món industrial i fabril. L'any 1912 es va aprovar el Projecte de llei de prohibició del treball nocturn de les dones en tallers i fàbriques.

Grup d'obreres en una fàbrica de nitges, Josep Brangull Soler (1964), ANC.

Les condicions de treball a les fàbriques eren dures. Les emanacions químiques provocaven problemes de tipus respiratori.

Interior de la fàbrica de productes químics de l'empresari Ramon Graupera Garrigó a Barcelona, Josep Brangull Soler (1983), ANC.

A les fàbriques hi treballaven homes, dones i menors. L'any 1908 es van prohibir els treballs perillosos i insalubres als infants de menys de 16 anys i a les dones menors d'edat, és a dir, que no arribaven als 23 anys.

Obrers i obreres a l'interior d'una fàbrica (1900-1901), Josep Brangull Soler, ANC.

Durant la Primera Guerra Mundial molts intermediaris acaparaven els aliments per vendre'ls als països bel·ligerants o per augmentar-ne el preu artificialment.

Les senyores substituïntes, Ricard Ojeda Sala, L'Esquerra de la Tarradisa, 24/7/1988.

La lluita per les 8 hores

Durant la segona meitat del segle XIX, sindicats apolítics dels Estats Units i socialistes i anarquistes d'Europa van reclamar amb força la jornada de 8 hores. L'any 1866, la Primera Internacional la va convertir en símbol i reivindicació del treball d'arreu. El lema "8 hores de treball, 8 hores de descans i 8 d'esbarjo" va tenir molt d'èxit.

La reivindicació de les 8 hores a Catalunya va començar al segle XIX, durant la Primera República, època en què es va regular per primera vegada el treball infantil. El 1903 es va crear l'Institut de Reformes Socials, que va promoure la regulació del treball femení, infantil i d'activitats perilloses. El 1904 es va aconseguir el descans dominical. Els primers sindicats d'ofici catalans tenien poca força per assolir grans millores, per això es va crear Solidaritat Obrera.

SUSCRIPCIÓN	REDACCIÓN Y ADMINISTRACIÓN	Los beneficios de este periódico son destinados a la propaganda, organización y cultura de los trabajadores.
España: un céntimo. 1000 Extranjero: se remite 1000	Calle de Mendizábal, número 17	Número 1000

La primera organització sindical catalana del segle XX va ser Solidaritat Obrera, que es va crear el 1907. Va aglutinar organitzacions obreres de diferents ideologies. La jornada de 8 hores i el dret de vaga es van convertir en les principals reivindicacions. Molts dels seus membres van integrar-se a la CNT.

Capçalera de la publicació del seu periòdic, Solidaridad Obrera, 19/10/1907.

LAS VUIT HORAS Y LAS QUARANTA HORAS.

—Dígase al capella que si no pón las vuy, le eustarén un quaranta.

Les 8 hores i les 40 hores.

La Campana de Gracia, 3/5/1890.

L'obrer, avuy

Volem les 8 hores.

Aquí les Pretores, La Campana de Gracia, 7/5/1892.

LA QUESTIÓ DELS TREIS VUYT, ENTRE 'LS PLENS DE DALT Y 'LS BUTTS DE BAIX.

Vuyt hores per treballar.

Vuyt hores per descansar.

Vuyt hores per expansionar.

Reivindicació de les vuit hores.

La Campana de Gracia, 3/5/1890.

La Pau i el Treball, futurs amos de la Terra

El 14 de juliol del 1889, el Congrés de la Segona Internacional de París va reivindicar l'1 de maig com a Dia Internacional dels Treballadors, per commemorar el moviment obrer mundial.

Josep Costa Ferrer, La Campana de Gracia, 2/5/1894.